

ЕВРОПЕЙСКА ЦЕНТРАЛНА БАНКА

ЕУРОСИСТЕМА

ЕДИННА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО – *SEPA*

◀ **ИНТЕГРИРАН ПАЗАР ЗА
ПЛАЩАНИЯ НА ДРЕБНО** ▶

29

EURO

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	5
Въведение	6
1. Създаване на Единната зона за плащания в еуро (SEPA)	7
> Какво представлява SEPA	7
> Защо SEPA	10
> Инициативи на банковия сектор	11
> График на изпълнение на проекта SEPA	14
2. Влияние на SEPA върху заинтересованите страни	15
> Потребителите	16
> Търговците	16
> Компаниите	17
> Банките	17
> Доставчиците на инфраструктура	18
3. Компоненти на SEPA	19
> Платежни инструменти на SEPA	19
> Инфраструктури на SEPA	24
> Стандартизация	25
> Правна рамка	26
4. SEPA и Еуросистемата	27
> Вижданията за SEPA в Еуросистемата	27
> Приоритетите на Еуросистемата във връзка със SEPA	27
> Подкрепа за SEPA	28
> Дългосрочните очаквания в Еуросистемата	29
Отпечатване	30

Жан-Клод Трише

ПРЕДГОВОР

Със *SEPA* в еурозоната няма да съществува разлика между местни и презгранични плащания.

От въвеждането през 2002 г. на еуро банкнотите и монетите потребителите имат възможност да извършват плащания в брой в цялата еурозона, като използват едни и същи парични средства – единната европейска валута. Сега е време да дадем възможност на потребителите да извършват безналични плащания от една банкова сметка и при еднакви базови условия в цялата еурозона, независимо от местонахождението си.

За Еуросистемата такава Единна зона за плащания в еуро – *SEPA* (*Single Euro Payments Area*), ще стане реалност, когато всички плащания в еуро в еурозоната се третират като местни плащания и се премахне съществуващото разграничаване между националните и презграничните плащания. Това изисква не само уеднаквяване на националните практики в банковия сектор, но и промени в навиците на потребителите във всички страни от еурозоната. Тези промени са необходими, за да се интегрира пазарът на платежни услуги, което ще донесе значителни икономически ползи. *SEPA* не само ще въведе по-съпоставими услуги, но и ще насърчи конкуренцията и ще даде тласък на нововъведенията. Институциите, които са способни да вървят в крак с развитието на технологиите и да предлагат на потребителите допълнителни услуги, ще извлекат полза от този нов интегриран пазар. В условията на конкурентна и интегрирана икономика се изисква новаторско виждане, за да могат плащанията на дребно да достигнат равнището на сигурност и ефикасност на най-добрите съвременни национални платежни системи.

SEPA ще насърчи конкуренцията и нововъведенията и ще подобри условията за потребителите.

Важно е *SEPA* да се разглежда не само като „единично действие“, а по-скоро като непрекъснато развиващ се проект, който укрепва европейската интеграция и в процеса на своето развитие усъвършенства всички аспекти на пазара за плащанията на дребно в еурозоната. *SEPA* има забележителен принос и за осъществяването на т.нар. Лисабонска програма, която цели да насърчи конкуренцията и да осигури непрекъснато развитие на европейската

икономика. Като цяло проектът *SEPA* е част от изграждането на единен европейски пазар и изисква пълната подкрепа на всички заинтересовани страни и най-вече на цялата банкова общност. Еуросистемата твърдо подкрепя проекта *SEPA*.

SEPA ще допринесе и за по-голямата конкурентоспособност на Европа.

Жан-Клод Трише

Президент на Европейската централна банка

ВЪВЕДЕНИЕ

От създаването на Европейската икономическа общност през 1958 г. пътят към единния европейски пазар на финансови услуги е трасиран от няколко събития, най-забележимото от които безспорно е въвеждането през 1999 г. на еурото и особено приемането му като основна валута в държавите от еурозоната през 2002 г. По-незабележимо, но също от огромно значение е пускането в експлоатация от 1 януари 1999 г. на системата за големи плащания между централните банки – т.нар. Трансевропейска автоматизирана система за брутен сетълмент на експресни преводи в реално време, известна като TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system). TARGET е гръбнакът на финансовата система в еуро и е средството за осъществяване на единната парична политика на Еуросистемата.

Проектът *SEPA* представлява следващата важна стъпка към по-пълна европейска интеграция. Той ще позволи на потребителите да нареждат безналични плащания в еуро до всеки получател в еурозоната, като използват една банкова сметка и единен набор от платежни инструменти. Така всички плащания в еуро ще станат „местни“ и няма да съществуват различия между националните и презграничните плащания в рамките на еурозоната.

През 2002 г. банковият сектор започна този предизвикателен проект, като създаде Европейския платежен съвет (ЕПС). ЕПС дефинира новите правила и процедури за плащанията в еуро и включи в този процес заинтересованите страни не само от държавите от еурозоната, но и от други държави – членки на Европейския съюз (ЕС), Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария. Така и страните извън еурозоната ще имат възможност да участват в платежни системи в еуро и ще могат да възприемат стандарти и практики на *SEPA*, като по този начин допринасят за установяването на единен пазар на платежните услуги.

От тази брошура ще разберете какво представлява проектът *SEPA*. Еуросистемата (Европейската централна банка (ЕЦБ) и националните централни банки (НЦБ) на страните от еурозоната) е отговорна за гладкото функциониране на платежните системи в еурозоната и затова отдава голямо значение на създаването в нея на единна зона за плащания в еуро. Затова и изложението е фокусирано върху еурозоната.

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

> КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВА SEPA

SEPA E:

- > зона, в която потребителите, компаниите и другите икономически агенти ще имат възможност да извършват и да получават плащания в еуро, без значение дали в рамките на държавните си граници или извън тях, при еднакви общи условия, права и задължения и независимо от местонахождението си.

ЦЕЛТА НА SEPA E:

- > да задълбочи процесите на европейската интеграция посредством развитието на конкурентен и иновативен пазар за плащанията на дребно в еурозоната, който може да осигури по-високо равнище на услугите, по-ефикасни продукти и по-евтини алтернативи за извършването на плащания.

SEPA ВКЛЮЧВА:

- > единната европейска валута,
- > единен набор от платежни инструменти за плащания в еуро – кредитни трансфери, директни дебити и картови плащания,
- > ефикасни инфраструктури за обработка на плащания в еуро,
- > общи технически стандарти,
- > общи бизнес практики,
- > хармонизирана правна рамка и
- > непрекъснато развитие на нови услуги, ориентирани към потребителите.

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

SEPA ИЗИСКВА ОБЩИ ДЕЙСТВИЯ ОТ СТРАНА НА:

- > **Европейския банков сектор**, който е отговорен за реструктурирането на платежните системи в еурозоната. В краткосрочен план това реструктуриране поражда значителни разходи. В средно- и дългосрочен план обаче европейският банков сектор ще извлече ползи от намаляването на разходите, свързани с плащанията в еурозоната, както и от потенциалните нови потоци от приходи. За да координира усилията си, банковата общност основа саморегулиращ се орган, който управлява проекта SEPA. Този орган, известен като Европейски платежен съвет – ЕПС (*European Payments Council – EPC*), се състои от 65 европейски банки, включително трите европейски сдружения в кредитния сектор, и Европейската банкова асоциация – ЕБА (*Euro Banking Association – EBA*). Държавите – членки на Европейския съюз, Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария са представени в Европейския платежен съвет, чиято дейност обхваща всички плащания в еуро в тези държави.

Европейски платежен съвет –
www.europeanpaymentscouncil.org

- > **Европейската клирингова и сетълмент индустрия**, чиято цел е да осигури достъп до всеки получател в еурозоната чрез използването на инструментите на SEPA. Различни доставчици на инфраструктура, като картовите оператори, Европейската асоциация на автоматизираните клирингови къщи (*European Automated Clearing House Association – EACHA*) и Европейската банкова асоциация, активно участват в тази дейност. EACHA разработва набор от процедури за осигуряването на операциона съвместимост между инфраструктурите – автоматизираните клирингови къщи (*Automated Clearing Houses – ACHs*), докато Европейската банкова асоциация разработи STEP 2, първата общоевропейска автоматизирана клирингова къща, или PEACH (*Pan-European Automated Clearing House*) за клиринг както на презгранични, така и на местни плащания на дребно в еуро.

Европейска асоциация на
автоматизираните клирингови
къщи – www.eacha.org
Европейска банкова асоциация
– www.abe.org

- > **Компаниите в еурозоната** (корпорации, търговци, малки и средни предприятия), които са свързани с развитието на стандарти за намаляване обема на ръчните процедури при обработката на плащанията. Те обхващат всички операции от представянето на фактури до услугите по реконсилияция (равняване) и са фокусирани върху създаването на автоматизиран процес от край до край (*end-to-end straight-through processing – e2e STP*), който ще намали разходите по извършване и получаване на плащания. Корпоративните ковчежници са организирани в Европейските асоциации на корпоративните ковчежници (*European Associations of Corporate Treasurers – EACT*).

Европейски асоциации
на корпоративните
ковчежници –
www.eact-group.com

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

- > **Публичната администрация и потребителите**, които ще бъдат ползватели на новите платежни инструменти на SEPA. Правителствата и публичната администрация извършват значителни по обем местни и презгранични плащания, свързани с пенсии, социално осигуряване, данъци и други парични плащания, които влизат в задълженията на публичната администрация. През октомври 2006 г. Съветът на министрите на икономиката и на финансите на страните от Европейския съюз – ЕКОФИН (*EU Council of Ministers of Economic Affairs and Finance – ECOFIN Council*), изрази твърдата си подкрепа за създаването на SEPA.

Съвет на министрите на икономиката и на финансите на страните от Европейския съюз (ЕКОФИН) –
www.consilium.europa.eu

В проекта SEPA участват следните **институции и органи**:

- > **Еуросистемата** (ЕЦБ и националните централни банки на страните от еурозоната) в редица свои публикации подчерта очакванията си по отношение на проекта SEPA и внимателно следи неговия напредък и развитие.
- > **Европейската комисия** разработи стратегия, целяща премахване на вътрешния пазар и опростяване на неговите правила, например чрез предложението за Директива за платежните услуги (*Payment Services Directive – PSD*).
- > С развитието на проекта от **националните органи на властта** се очаква да се включват все по-активно в подготовката за внедряване на платежните схеми на SEPA.

Европейска централна банка –
www.ecb.int
Европейска комисия –
http://ec.europa.eu/internal_market

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

> ЗАЩО SEPA

Понастоящем икономиката на еурозоната не е в състояние да се възползва напълно от Паричния съюз. Потребителите срещат трудности при извършване на плащания на дребно в еуро до други държави от еурозоната, тъй като често

Понастоящем икономиката на еурозоната не е в състояние напълно да се възползва от единния пазар.

се оказва, че тези плащания отнемат много време. При това положение на еурото трудно може да се гледа като на всеобщо приета единна валута.

Въпреки въвеждането през 1999 г. на еурото и разработването на TARGET – общата платежна система за големи плащания в еуро, електронните плащания с ниска стойност (т.е. плащанията на дребно) продължиха да бъдат обработвани по различен начин в цялата еурозона. Като цяло броят и разнообразието на платежните инструменти, стандартите и обработващата инфраструктура за плащанията на дребно реално не са се променили с въвеждането на еурото. В такава среда компаниите със значителен обем презгранични плащания трябва да поддържат банкови сметки в много от държавите, в които оперират, за да могат да управляват своите плащания.

Тази фрагментарност засяга не само презграничните плащания, но и местните плащания в еуро, като пречи на иновациите и конкуренцията в еурозоната. Освен това участниците в плащанията могат да бъдат обект на различни правила и изисквания, в зависимост от страната на произход. Създаването на обща рамка ще даде възможност за иновативни платежни решения, чието предлагане да не зависи от националните граници.

Фрагментираният европейски пазар за плащанията на дребно постепенно ще бъде заменен от цялостния конкурентен пазар на еурозоната.

Така целта на SEPA е да създаде интегриран, конкурентен и иновативен пазар за всички безналични плащания на дребно в еуро, извършвани в скоро време изцяло по електронен път, което ще бъде от полза за всички потребители.

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

> ИНИЦИАТИВИ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР

В процеса на изграждане на SEPA главните усилия на банковия сектор са насочени към развитието на платежните инструменти на SEPA. За да се улесни въвеждането на тези платежни инструменти, трябваше да се обърне внимание на три ключови области. Първо, банковият сектор разработи нови платежни схеми за извършване на кредитен трансфер и директен дебит и определи рамката за картовите плащания. Второ, бяха проучени възможностите за допълнителни избираеми услуги, които биха могли да усъвършенстват обработката на плащанията. Трето, банковата общност установи принципите за базисната инфраструктура за обработка на плащанията и обсъди въпроси, свързани със стандартизацията.

Новите **платежни инструменти**, предлагани от банковия сектор на неговите клиенти, ще се базират на нов набор от правила, практики и стандарти за плащанията в евро.

Европейският платежен съвет разработи правилници за двете нови платежни схеми и рамка, въз основа на които банките могат да разработват платежните продукти на SEPA:

- > **кредитни трансфери на SEPA,**
- > **директни дебети на SEPA,**
- > **картови плащания на SEPA.**

За кредитните трансфери и директните дебети бе възприета стратегия на „замяна“ с нови единни схеми, разработени за плащанията в евро с двата инструмента. Тези схеми са включени в правилници, съдържащи правилата, практиките и стандартите, приложими за такива плащания в евро.

За разлика от кредитните трансфери и директните дебети, за картовите плащания бе възприета стратегия на „адаптация“, която ще позволи на съществуващите схеми и техните оператори да се приспособят към нов набор от бизнес и технически стандарти и процеси. Европейският платежен съвет излезе със становище по въпроса, как картовите схеми (както и акцептиращите институции, картовите издатели и оператори) следва да адаптират своите текущи операции за постигане на съвместимост с принципите на SEPA за картовите плащания в евро. Основна черта на тези два подхода е ясното разграничаване на схемите (правила, практики и стандарти) от инфраструктурите.

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

Финансовите институции са отговорни за качеството на предлаганите от тях продукти, свързани със SEPA, и са свободни да предлагат на своите клиенти усъвършенствани продукти на SEPA, при условие че те отговарят на схемите, залегнали в споменатите правилници и рамки (по-долу виж допълнителни избираеми услуги).

Допълнителни избираеми услуги. Основавайки се на схемите на SEPA, финансовите институции могат поотделно или в съдружие да разработват и да предлагат на своите клиенти усъвършенствани продукти или услуги.

Усъвършенстването на продуктите

включва:

- > по-бърз сетълмент на плащанията,
- > извличане на банковия идентификационен код (BIC) от международния номер на банкова сметка (IBAN).

Услугите с добавена стойност

включват:

- > електронно фактуриране (*e-invoicing*),
- > електронно равняване (*e-reconciliation*),
- > платежни решения за интернет банкиране.

Пример за усъвършенстване на продукт е възможността за бърз сетълмент на кредитни трансфери (приоритетни плащания), при който банковата общност би могла да предложи на клиентите си сетълмент на спешни трансфери в рамките на един банков ден. Друго усъвършенстване на продукт би била възможността клиент да извърши плащане, предоставяйки само IBAN номера на банковата сметка без наличието на BIC кода. Тогава доставчикът на услуги извлича BIC кода от IBAN номера.

Услугите с добавена стойност представляват иновативни услуги и често се свързват с платежните инструменти на SEPA. По принцип тези услуги могат да бъдат предлагани както от банки, така и от небанкови финансови институции. Еуросистемата насърчава Европейския платежен съвет и корпорациите – като Европейските асоциации на корпоративните ковчежници – да си сътрудничат при разработването на решения и минимални стандарти за някои от най-често използваните услуги с добавена стойност. Започна дейността по **електронното фактуриране** (*e-invoicing*), което представлява услуга, предлагана на клиентите преди извършване на плащането. При тази услуга фактурата се изпраща директно до приложението за интернет банкиране на платеца и след като той я приеме, автоматично се генерира платежна инструкция, съдържаща съответната информация за платеца и получателя на плащането. Друг вид услуга е **електронното равняване** (*e-reconciliation*), което се предлага на клиентите след извършване на плащането. При него фактурите се равняват със съответното плащане по електронен път и данните на получателите автоматично се актуализират.

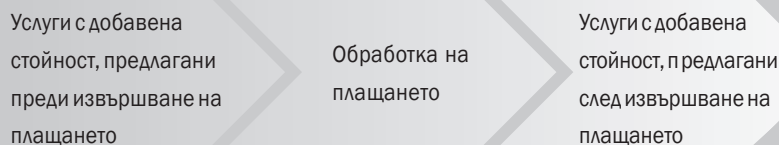

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

Комбинирането на услугите с добавена стойност с платежните инструменти на SEPA създава условия за реализиране на значителни икономии за икономиката, тъй като се елиминира обработката на документи на хартиен носител и се осигурява автоматизиран процес от край до край.

Автоматизиран процес от край до край:

Инфраструктурите осигуряват операционната страна на клиринга и сетълмента на плащанията в еуро.

Европейският платежен съвет дефинира рамката, очертаваща ясно правилата и процедурите, които да бъдат следвани от доставчиците на инфраструктура (т.е. от автоматизираните клирингови къщи – *ACHs*, операторите на картови схеми и други оператори, които обработват и извършват плащания или обменят информация, свързана с плащания за финансови институции). По традиция тези доставчици на инфраструктура са отговорни за управлението на правилата, практиките и стандартите свързани с плащанията в рамките на съответната държава, и обикновено предлагат на финансовите институции услуги по обработка на плащанията. В новата среда на SEPA правилата и стандартите са дефинирани в схемите на SEPA, които принципно са разграничени от обработващите инфраструктури. Това разграничение дава възможност на доставчиците на инфраструктура да се конкурират и да предлагат своите услуги по обработка на всяка банка или доставчик на картови схеми.

Първата общоевропейска автоматизирана клирингова къща *PEACH (STEP 2)* се управлява от *EBA Clearing*. Европейската асоциация на автоматизираните клирингови къщи – *EACHA*, разработва рамка, която улеснява операционната съвместимост между различните европейски инфраструктури. Така рамката следва да предоставя възможност всички кредитни трансфери и директни дебити на SEPA да бъдат изпращани до и получавани от всеки потребител в Европа.

СЪЗДАВАНЕ НА ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО (SEPA)

> ГРАФИК НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТА SEPA

Европейският платежен съвет планира графика на проекта SEPA в три основни фази – фаза на дизайн, фаза на внедряване и фаза на миграция към SEPA.

Първата фаза – фазата на дизайн, започна през 2004 г. и сега е почти приключила. Тя включва разработване на новите схеми за кредитен трансфер и директен дебит, както и на рамките за картови, клиринг и сетълмент инфраструктури. Бяха създадени и необходимите стандарти и спецификации по отношение на изискванията за сигурност.

Втората фаза – фазата на внедряване, започна в средата на 2006 г. и ще продължи до края на 2007 г. Целта ѝ е подготовката за внедряване на новите инструменти, стандарти и инфраструктури на SEPA, както и тяхното тестване. Националните органи за внедряване и миграция към SEPA, които се създават понастоящем във всяка държава от еурозоната, ще подпомагат осъществяването на проекта, проследявайки степента на готовност за въвеждането на SEPA на отделните участници в проекта – различни институции, като банки, доставчици на инфраструктура, публичната администрация, компании и други потребители.

Крайната фаза ще бъде периодът на преминаване към SEPA, когато националните платежни схеми ще съществуват успоредно с новите схеми. На клиентите ще бъдат предлагани и двата набора от „стари“ национални инструменти и нови инструменти на SEPA, а инфраструктурата за клиринг и сетълмент ще може да обработва плащания, извършени чрез използването и на двата набора от инструменти. Целта е да се постигне постепенна пазарнообусловена миграция към SEPA, така че до края на 2010 г. критичната маса от трансакции да е вече преминала към нея.

ВЛИЯНИЕ НА SEPA ВЪРХУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

2

Проектът *SEPA* ще окаже голямо влияние върху всички участващи страни, като им предоставя едновременно нови възможности и предизвикателства. *SEPA* ще засили конкуренцията, изграждайки интегриран пазар, където доставчиците ще могат да предлагат услугите си в цялата еурозона. По-богатият избор на доставчици на услуги, съчетан с икономии от мащаба, ще предложи на клиентите по-широк обхват от конкуренти платежни решения. Освен това *SEPA* ще предложи следните възможности на всички участници в процеса:

ВЛИЯНИЕ НА SEPA ВЪРХУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

> ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Платежните инструменти на SEPA ще бъдат на разположение в еурозоната и като цяло ще улесняват живота на потребителите.

- > Потребителите ще имат нужда само от **една банкова сметка**. От нея те ще могат да извършват плащания в еуро – кредитни трансфери и директни дебити – в цялата еурозона толкова лесно, колкото извършват местните плащания. Например те биха могли да заплащат такси за децата си, учещи в чужбина, наем за ваканционна къща или за услуги, предоставени им от чуждестранни европейски компании, като например мобилни телефонни услуги, застрахователни услуги, комунални услуги и т.н. Хората, които живеят, работят или учат извън родината си, вече няма да имат нужда от различни банкови сметки – една в своята страна и друга в чужбина.
- > Използването на **платежни карти** ще бъде по-ефикасно, тъй като потребителите ще могат да използват една карта за всички плащания в еуро. Това ще ограничи необходимостта от носенето на пари в брой.
- > **Иновативните услуги** могат да бъдат предлагани на потребителите независимо от националните граници. Целта на банковия сектор в дългосрочен план е платежните инструменти на SEPA да се използват само в електронна форма. Тогава плащанията могат лесно да бъдат комбинирани с услугите с добавена стойност, т.е. с услугите, предназначени да опростят платежния процес преди и след извършването на сетълмента. Тези услуги включват електронно фактуриране (*e-invoicing*), инициране на платежни трансакции по мобилен телефон или по интернет, електронни самолетни билети (*e-tickets*), кредитно авизо или електронно равняване (*e-reconciliation*). Те ще съкратят времето, необходимо на потребителите за извършването на плащания.

> ТЪРГОВЦИТЕ

Платежните карти се налагат като предпочитан от потребителите платежен инструмент, като все повече заместват плащанията с чекове и в брой. По тази причина в бъдеще се очаква използването на платежни карти да нараства. За да приемат картови плащания, търговците се нуждаят от споразумение с акцептиращата банка, която обслужва картовите плащания на търговеца, обработвайки информацията по плащания и картодържатели, след което я изпраща чрез инфраструктурата за клиринг до банката на картодържателя. В това отношение SEPA предлага следните предимства:

- > Акцептиращите банки ще бъдат в състояние да обработват всички съвместими със SEPA картови плащания, дори и презграничните. В условията на SEPA търговците ще могат да **избират всяка акцептираща банка** в еурозоната, която да обработва техните картови плащания. Това ще засили конкуренцията и ще намали разходите.
- > ПОС терминалите в еурозоната **все повече ще се стандартизират**. Вследствие на това ще има по-богат избор на доставчици на ПОС терминали, а търговците ще могат да приемат повече видове различни карти само с един терминал. По-силната конкуренция между различните картови схеми също ще съдейства за намаляване на цените.

ВЛИЯНИЕ НА SEPA ВЪРХУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

> КОМПАНИИТЕ

SEPA ще подпомогне компаниите да опростят управлението на извършваните от тях плащания.

- > Те ще могат централно **от една сметка, използвайки платежните инструменти на SEPA**, да извършват всички свои финансови трансакции, деноминирани в еуро. Обработката на плащанията ще се опрости, тъй като всички входящи и изходящи плащания ще бъдат в един формат. Съвместяването на управлението на плащанията и на ликвидността ще спести не само разходи, но и време на компаниите, опериращи в еурозоната.
- > **Услугите с добавена стойност**, като електронното фактуриране (*e-invoicing*) и електронното равняване (*e-reconciliation*), ще подпомогнат компаниите да оптимизират още повече обработката на своите плащания. Понастоящем услугите с добавена стойност често се предлагат само на национално ниво, тъй като различните платежни формати затрудняват презграничното им използване. Стандартизираните платежни схеми на SEPA ще улеснят преодоляването на тази пречка.

Регламент № 2560/2001 беше въведен, за да изравни таксите за извършване на съпоставимите местни и презгранични плащания. От 1 юли 2002 г. регламентът се прилага за картови плащания и тегления от ATM терминали, а от 1 юли 2003 г. – и за кредитните трансфери на стойност до 12 500 еуро. От 1 януари 2006 г. той е валиден и при преводи на стойност до 50 000 еуро между две сметки в еуро в рамките на Европейския съюз.

> БАНКИТЕ

SEPA ще облагодетелства банките в следните насоки, предоставяйки нови платежни инструменти и инфраструктури в еурозоната:

- > Банките ще могат **да разширят** своята дейност и да се конкурират на ниво еурозона, тъй като всяка банка ще може да предлага услугите си на всеки потребител в еурозоната. Освен това в допълнение към продуктите на SEPA банките ще могат да разширят дейността си и като предлагат на своите клиенти услуги с добавена стойност.
- > В резултат от създаването на SEPA ще се задълбочи европейската интеграция и ще се повиши **пазарната ефективност**. Чрез изравняване на условията, при които се извършват плащанията, SEPA ще предостави единен набор от правила, равен и отворен достъп, достижимост, прозрачност и операционална съвместимост. Това ще насърчи конкуренцията, като позволи на банките да договарят по-добри условия с доставчиците на услуги.
- > Регламент № 2560/2001, който утвърди принципа за равни такси при презгранични и съпоставими местни плащания в рамките на Европейския съюз, породил несъответствие между банковите такси и банковите разходи за извършването на презгранични плащания. Това несъответствие би могло да се преодолее само ако цялостната обработка на презграничните плащания – от гледна точка на обработка, клиринг и

сетълмент – бъде реорганизирана, за да стане толкова **ефикасна и евтина**, колкото обработката на местните плащания, което е и главната цел на SEPA.

ВЛИЯНИЕ НА SEPA ВЪРХУ ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

> ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ИНФРАСТРУКТУРА

Разграничаването на управлението на платежни схеми от доставчиците на инфраструктура ще засили конкуренцията между доставчиците (оператори на автоматизирани клирингови къщи и картови оператори).

- > Доставчиците на инфраструктура **няма повече да бъдат ограничени от националните граници**, а вместо това ще могат да предоставят своите услуги, използвайки платежните инструменти на SEPA в рамките на цялата еурозона.
- > **Операционната съвместимост** или операционната взаимна свързаност между различните доставчици на инфраструктура ще стане възможна посредством общия набор от технически стандарти.
- > Картовите оператори ще могат **да обслужват различни картови схеми и акцептиращи институции** в цялата еурозона.

КАК МИГРАЦИЯТА КЪМ SEPA ЩЕ СЕ ОТРАЗИ ВЪРХУ КЛИЕНТИТЕ

Очаква се преминаването към SEPA да има незначително отражение върху клиентите, макар това да зависи най-вече от типа услуги, предлагани съответно от обслужващите ги банки. Клиентите ще усетят известни промени при замяната на националните платежни инструменти с платежните инструменти на SEPA. Така например номерът на клиентската банкова сметка ще се замени от международния номер на банкова сметка IBAN и BIC код, а видът и формулярите на платежните документи, които ще се използват за инициране на плащания, вероятно ще се различават от сега използваните национални разновидности.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

Целта на постъпателно развиващия се проект *SEPA* е да превърне сегашния фрагментиран пазар на плащания на дребно в еуро в единен вътрешен пазар. Европейският платежен съвет разработва гравивните елементи, върху чиято база се изгражда проектът. Следващата стъпка ще бъде развитието на услугите с добавена стойност, които могат да насърчат развитието на електронна платежна зона с автоматизиран процес от край до край на всички съвместими със *SEPA* плащания.

ЕДИННАТА ЗОНА ЗА ПЛАЩАНИЯ В ЕУРО - SEPA

Автоматизиран процес от край до край

Услуги с добавена стойност
+
Електронна обработка
+
Общи платежни инструменти,
инфраструктури, стандарти и правна рамка

> ПЛАТЕЖНИ ИНСТРУМЕНТИ НА SEPA

Европейският платежен съвет дефинира две нови платежни схеми – схемите на *SEPA* за кредитен трансфер и за директен дебит, както и рамката на *SEPA* за картови плащания. Сега използваните национални платежни инструменти постепенно ще бъдат заменени от платежните инструменти на *SEPA*, разработени въз основа на нейните общи платежни схеми и рамки.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

КРЕДИТЕН ТРАНСФЕР НА SEPA

Схемата на SEPA за кредитен трансфер е междубанкова платежна схема, която дефинира общ набор от правила и процедури за извършване на кредитни трансфери в еуро. Схемата определя общо ниво на услугите и времева рамка, съставляващи минималните условия, при които участващите в схемата финансови институции трябва да извършат кредитен трансфер.

Особености на схемата на SEPA за кредитен трансфер:

- > Съществува достижимост в цялата територия на SEPA – всеки клиент може да бъде достигнат, т.е. да получава плащания;
- > Сметката на получателя се заверява с пълната сума на плащането;
- > Не съществуват ограничения върху размера на плащането;
- > Максималното време за извършване на сетълмент е три работни дни¹⁾;
- > Схемата е разграничена от инфраструктурата за обработка;
- > Международният номер на банкова сметка IBAN и BIC кодът се използват като идентификатори на сметката;
- > Съществува изчерпателен набор от правила за отхвърлени и върнати плащания.

1) Времето за сетълмент зависи от окончателната редакция на Директивата за платежните услуги.

Какво представлява кредитният трансфер

Плащането се иницира от платеща. В случай на кредитен трансфер платежното нареждане се изпраща до банката на платеща/изпращача, която превежда сумата до банката на получателя. Допустимо е това да става и посредством повече от един посредник.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

ДИРЕКТЕН ДЕБИТ НА SEPA

Схемата на SEPA за директен дебит е междубанкова платежна схема, която дефинира общ набор от правила и процедури за извършване на директни дебити, деноминирани в еуро. Схемата определя общо ниво на услугите и времева рамка, съставляващи минималните условия, при които участващите в схемата финансови институции трябва да могат да извършват действия в ролята си на дебитиращи банки.

Двата модела за директен дебит в SEPA

Новата схема на SEPA за директен дебит ще се състои от два различни модела. При първия модел дебиторът дава съгласие пряко на кредитора, а при втория – пряко на своята банка.

Характеристики на схемата на SEPA за директен дебит

- > Предлага достижимост в цялата територия на SEPA – всеки може да бъде получател на директни дебити;
- > Схемата обхваща както повтарящите се, така и еднократните плащания в еуро;
- > Максималното време за извършване на сетълмент е пет работни дни за първото плащане и два работни дни за повтарящите се плащания²⁾;
- > Инфраструктурата на схемата е разграничена от инфраструктурата за обработка;
- > Международният номер на банкова сметка IBAN и BIC кодът се използват като идентификатори на сметката;
- > Съществува изчерпателен набор от правила за отхвърлени и върнати плащания.

Особености

- > Разработва се схема на SEPA за директен дебит от типа *бизнес-до-бизнес* (*business-to-business* – B2B).

²⁾ Времето за сетълмент зависи от окончателната редакция на Директивата за платежните услуги.

Какво представлява директният дебит

Трансферът се инициира от получателя чрез банката на получателя след споразумение между платеща и получателя. Директните дебити често се използват при повтарящи се плащания (например плащане на сметки за комунални услуги) с предварителна авторизация на плащанията от страна на платеща.

Директните дебити се използват и при еднократни плащания, при които платещът авторизира всяко плащане поотделно.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

КАРТОВИ ПЛАЩАНИЯ НА SEPA

Картовите плащания на SEPA ще се извършват съгласно набор общи принципи, към които издателите, акцептиращите институции, картовите схеми и операторите ще трябва да се адаптират. Тези принципи са разработени от Европейския платежен съвет и са известни като Картова рамка на SEPA (SEPA Card Framework – SCF).

Характеристики на картовите плащания на SEPA

- > Картодържателите ще могат да извършват плащания с една карта в цялата еурозона (ограничение ще има само по отношение на търговските марки на картите, приемани от търговците);
- > Картодържателите и търговците ще могат да извършват и да получават картови плащания в цялата еурозона по общ и съвместим начин;
- > Операторите на картови плащания ще могат да се конкурират помежду си и да предлагат своите услуги в цялата еурозона, което ще направи пазара на обработка на картовите плащания по-конкурентен, по-сигурен и по-ефикасен.

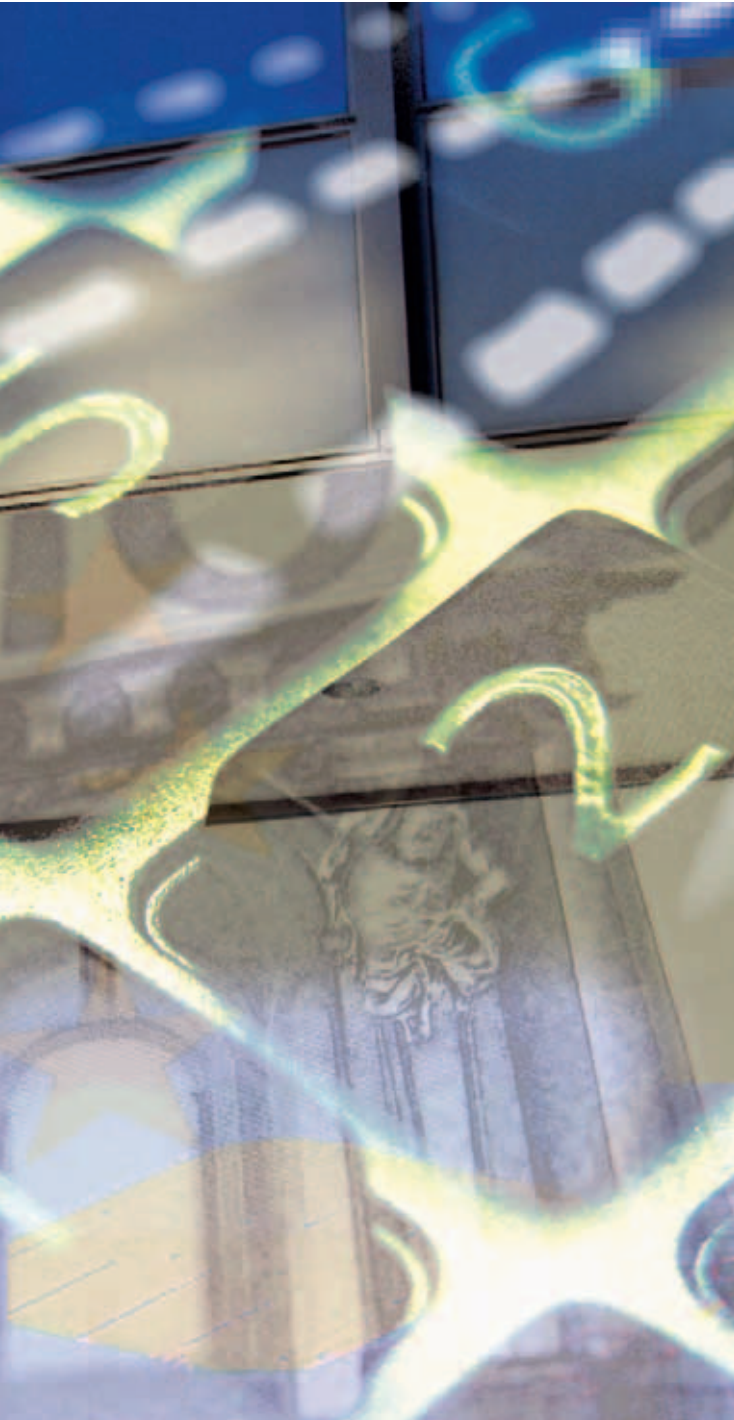
Какво представлява картовото плащане

Многобройните видове платежни карти, които са на разположение на картодържателите, могат да бъдат разделени на два основни вида:

- > **дебитни карти**, които позволяват на картодържателя да задължава сметката си директно и индивидуално при заплащане на всяка покупка;
- > **кредитни карти**, които позволяват на картодържателя да извършва покупки в рамките на определен кредитен лимит. Салдото се погасява най-късно до края на определен период изцяло или частично, като остатъчното салдо се счита за продължен кредит, за който на картодържателя се начислява лихва.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

ПАРИ В БРОЙ В УСЛОВИЯТА НА SEPA

Гладкото функциониране на платежните системи изисква комбинация от платежни инструменти, което включва и парите в брой.

Като стъпка към насърчаване на честната конкурентна среда за касовите услуги в Еуросистемата, ЕЦБ договори редица мерки за създаването на т.нар. Единна евро зона за плащания в брой – SECA (*Single Euro Cash Area*), за професионално заетите с плащания в наличност. Тези мерки влияят на банковия сектор, който е главен партньор на Еуросистемата в областта на касовите услуги, както и неин посредник при осигуряването на пари в брой за нуждите на гражданите. В средносрочен план ще бъдат предприети и допълнителни инициативи за унифициране на касовите услуги между националните централни банки.

Кой емитира банкноти

Европейската централна банка има изключителното право да разрешава емитирането на банкноти в еурозоната. Националните централни банки от Еуросистемата пускат еуро банкнотите в обращение, като ги предоставят на банковия сектор. АТМ терминалите са главният канал за дистрибуция на банкнотите до гражданите.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

> ИНФРАСТРУКТУРИ НА SEPA

Рамката за клиринг и сетълмент на SEPA определя принципите, при които доставчиците на инфраструктура ще поддържат схемите на SEPA за кредитния трансфер и директния дебит. Тя разпределя ролята и отговорностите между схемите (т.е. правилата за различните платежни инструменти) и инфраструктурите (т.е. доставчиците, които предлагат на финансовите институции услугите по обработка на плащанията). Рамката съдържа също класификация на различните видове инфраструктури, като се започне от инфраструктурите на европейските автоматизирани клирингови къщи PEACH и междугруповите спогодби и се стигне до чисто двустранните споразумения.

ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНФРАСТРУКТУРИТЕ НА SEPA ЗА КЛИРИНГ И СЕТЪЛМЕНТ

Целта е да се създаде инфраструктура, при която директно или непряко могат да бъдат извършени, получени и уредени всички плащания в еуро. До края на 2010 г. всички инфраструктури трябва да могат да обработват платежните инструменти на SEPA. Освен това следва да се осигури пълна прозрачност от гледна точка на услугите и цените на доставчиците на инфраструктура. По тези причини инфраструктурите на SEPA за клиринг и сетълмент ще бъдат проектирани да осигуряват:

- > достижимост до всички банки в еурозоната и
- > разделение на схема от инфраструктура.

Какво представляват клирингът и сетълментът

Клиринг е процесът на предаване, равняване и потвърждаване на платежни нареждания, както и установяване на окончателните позиции за сетълмент (основаващи се на отделни трансакции или на пакет от трансакции).

Сетълмент е трансферът на средства между платеца и получателя (и между банката на платеца и банката на получателя).

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

> СТАНДАРТИЗАЦИЯ

Европейският платежен съвет възприе общ подход при разработването на стандарти, които да позволят автоматизиран процес (*straight-through processing*) при извършването на всички плащания, деноминирани в еуро.

- > Европейският платежен съвет формулира **бизнес изискванията**, описващи елементите на данните, които следва да се обменят между финансовите посредници. Тези елементи са описани в Правилниците на SEPA за кредитни трансфери и директни дебити.
- > Европейският платежен съвет трансформира бизнес изискванията в **данни с логически свързани елементи**. Съгласуваните елементи на данните бяха публикувани в *Модел данни на SEPA (SEPA Data Model)*.
- > Международната организация по стандартизация ISO превърна логически свързаните елементи на данните в универсални **стандарти за съобщенията** във финансовия сектор – UNIFI, наречени *Стандарти за UNIFI (ISO 20022) XML съобщения*. Тези стандарти ще формират основата за изграждане на съобщения на стандартизиран език. Европейският платежен съвет разработи набор от главни насоки за внедряването на SEPA, които определят употребата на *стандартите за UNIFI XML съобщения*.

Европейският платежен съвет реши, че *стандартите за UNIFI XML съобщения* ще бъдат задължителни при домейн от типа *банка – банка*, и препоръчителни при домейн от типа *клиент – банка*.

Какво представляват стандартите

Стандарти са правилата, които регулират технологията, режима на работа и взаимодействията. Техническите стандарти са необходими, за да направят възможни взаимодействието и операционната съвместимост между информационните (ИТ) системи и да насърчат автоматизацията на платежния процес.

КОМПОНЕНТИ НА SEPA

> ПРАВНА РАМКА

Предложената Директива за платежните услуги създава необходимата правна рамка за плащанията в SEPA, която ще се прилага и за сега съществуващите национални платежни продукти. Тя има три ключови градивни елемента:

ПРАВО НА ПРЕДОСТАВЯНЕТО НА ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ

Целта на директивата е да хармонизира изискванията за пазарен достъп за небанковите институции – доставчици на платежни услуги. Това ще създаде среда на равнопоставеност със засилена конкуренция на националните пазари и ще отрази последното пазарно развитие в случаите, когато на пазара навлязат нови доставчици на услуги.

ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРОЗРАЧНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ИНФОРМАЦИЯТА

Директивата ще постави точни и ясни хармонизирани изисквания по отношение на информацията, на които трябва да отговарят всички доставчици на платежни услуги, независимо дали предлагат платежните продукти на SEPA, или съществуващите сега национални платежни продукти. Така ще се осигури по-голяма прозрачност на информацията за клиентите и пълно хармонизиране на националните правила, които понастоящем чувствително се различават.

Какво представлява Директивата за платежните услуги

На 1 декември 2005 г. Европейската комисия внесе в Европейския парламент и в Съвета за платежни услуги на вътрешния пазар своето предложение за директива. Директивата ще гарантира прилагането на единна правна рамка за всички плащания, извършвани в Европейския съюз.

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ И ДОСТАВЧИЦИТЕ НА ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ

Директивата ще предостави яснота и сигурност относно основните права и задължения на потребителите и доставчиците на платежни услуги. Тя също така ще предостави необходимата правна рамка за SEPA, тъй като ще хармонизира сегашните различаващи се национални правни изисквания.

SEPA И ЕУРОСИСТЕМАТА

> ВИЖДАНИЯТА ЗА SEPA В ЕУРОСИСТЕМАТА

Вижданията за SEPA в Еуросистемата са дефинирани по следния начин: Еуросистемата предвижда SEPA да бъде интегриран пазар на платежни услуги, който е обект на ефективна конкуренция и където не съществува различие между презгранични и национални плащания в рамките на еурозоната. Съвместно изявление на Европейската комисия и Европейската централна банка, май 2006 г.

Защо Еуросистемата е свързана със SEPA

Интересът в Еуросистемата към проекта SEPA и въобще към финансовата интеграция на платежните системи се базира по принцип на нейната законово установена роля съгласно Договора за създаване на Европейската общност – да насърчава гладкото функциониране на платежните системи и да гарантира финансовата стабилност.

> ПРИОРИТЕТИТЕ НА ЕУРОСИСТЕМАТА ВЪВ ВРЪЗКА СЪС SEPA

Еуросистемата призовава да се премахнат всички технически, правни и търговски бариери между сегашните национални пазари на плащанията, както и:

- > схемите на SEPA за кредитен трансфер и директен дебит да бъдат достъпни за всички потребители;
- > техническите прегради, които пречат на цялостното и повсеместно презгранично приемане на карти, да бъдат премахнати; и
- > да се създадат условия, които позволяват достигането на плащанията до всички получатели.

SEPA И ЕУРОСИСТЕМАТА

> ПОДКРЕПА ЗА SEPA

За осъществяването на SEPA, Еуросистемата ще подкрепя проекта, като действа в ролята на катализатор на инициативите на частния сектор, като същевременно ще:

- > предоставя насоки и насърчава очаквания сцел постигане на пазар за плащанията на дребно, който е от полза за Европейския съюз;
- > работи с публичния сектор, за да осигури възможността той да стане ранен приемник на платежните продукти на SEPA във всички страни;
- > работи с потребителите, като цяло, за да осигури възприемането на техните очаквания от Европейския платежен съвет;
- > допринася за координацията при осъществяването на информационната кампания:
  - > на международно равнище – с Европейската комисия и Европейския платежен съвет, за да координира техните комуникационни дейности;
  - > на национално равнище – с националните органи за координация, създадени във всички държави от еурозоната. Тези органи включват главно представители на правителствата, националните банкови асоциации и централните банки на съответните държави. Целта им е да осигурят въвеждането на градивните елементи на SEPA, както и да гарантират, че националните банкови общности са информирани и подготвени за преминаване към SEPA.

SEPA И ЕУРОСИСТЕМАТА

> ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ОЧАКВАНИЯ В ЕУРОСИСТЕМАТА

Непрекъснатото развитие на местните пазари за плащания на дребно в еуро ще насърчи иновациите, консолидацията и реорганизирането на сега действащите практики. В дългосрочен аспект в Еуросистемата се очаква всички плащания в еурозоната да станат местни, достигайки равнището на сигурност и ефикасност, поне като на най-добре действащата национална платежна система днес.

КАЧЕСТВО

SEPA ще доведе до зона на плащанията в еуро, в която качеството на предоставяните услуги по плащанията е еднакво високо, и в идеалния случай надвишава скоростта и удобството на най-добре действащата национална платежна система днес.

УЧАСТИЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

При осъществяването на SEPA всички заинтересовани страни ще бъдат информирани и консултирани за своите изисквания. Въпреки че в краткосрочен план SEPA представлява предизвикателство за всички, в дългосрочен план проектът предлага значителни възможности за извличане на ползи както от европейската интеграция, така и от технологичния напредък.

СИГУРНОСТ

Потребителите ще се чувстват по-сигурни, когато използват платежните инструменти на SEPA. Във връзка с това са гарантирани минимално необходимите стандарти за сигурност на платежните инструменти на SEPA.

СТАНДАРТИЗАЦИЯ

Всички плащания в еурозоната ще се извършват чрез поддържането на автоматизиран процес от край до край, основаващ се на общодостъпни публични стандарти.

ИЗБОР

Заинтересованите страни ще могат да избират сред напълно прозрачните платежни инструменти на SEPA и няма да бъдат подложени на национални ограничения. Всички клиенти на платежни продукти ще имат богат избор от банки, платежни карти и възможности за даване на съгласие за директен дебит. Освен това финансовите институции ще могат да избират измежду широк кръг доставчици на инфраструктура за платежните системи и картови оператори.

КОНКУРЕНЦИЯ

SEPA ще доведе до засилване на конкуренцията, създавайки интегриран пазар, на който доставчиците ще могат да предлагат услугите си в цялата еурозона.

ОТПЕЧАТВАНЕ

© Европейска централна банка, 2006 г.

Адрес	ул. „Кайзерщрасе“ № 29 60311 Франкфурт на Майн, Германия
Пощенски адрес	пощенска кутия 16 03 19 60066 Франкфурт на Майн, Германия
Телефон	+49 69 1344-0
Интернет страница	http://www.ecb.int
Факс	+49 69 1344-6000
Телекс	411144
Оформление и дизайн	Александър Вилер <i>Visuelle Kommunikation,</i> Хюнщетен, Германия
Печат	<i>Kern & Birner GmbH & CO KG,</i> Франкфурт на Майн, Германия

Всички права запазени.

ISBN (на хартия) 978-92-899-0099-7

